

VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 61 0 Ps 003346 11 Rev
Dana: 19.03.2013. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Stake Gojković, kao predsjednika vijeća, Senada Tice i Jadranke Stanišić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja K. d.o.o. S., ..., koga zastupa Z.J., advokat iz P., Ulica ..., protiv tužene "NLB R. b." a.d. B.L., Filijala S., Ulica ..., koju zastupaju R.T. i N.M., advokati iz B.L., Ulica ..., radi utvrđenja, vrijednost spora 2.400.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužene protiv presude Višeg privrednog suda Banja Luka, broj 66 0 Ps 000031 11 Pž od 10.06.2011. godine, na sjednici održanoj 19.03.2013. godine, donio je

P R E S U D U

Revizija se odbija.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Sokocu, broj 089-0-Ps-07-000 169 od 16.01.2008. godine usvojen je tužbeni zahtjev tužitelja i utvrđeno da su mjenice, čiji je tužitelj izdavalac, a tužena imalac, serije RS 419700952 na iznos od 1.701.938,85 KM sa datumom dospijeca 15.06.2007. godine i mjestom plaćanja K.b. a.d. B.L., mjenica serije RS 419540607 na iznos od 2.361.921,88 KM, sa datumom dospijeca 15.06.2007. godine i mjestom plaćanja B.i.b. a.d. B.L. i mjenica serije RS 410540605 na iznos od 2.361.921,88 KM, sa datumom dospijeca 18.06.2007. godine i mjestom plaćanja "V.b." d.d. S. (u daljem tekstu: sporne mjenice), nevažeće, što je tužena dužna priznati i trpjeti da se po navedenim mjenicama ne mogu vršiti isplate novčanih sredstava sa računa tužitelja (stav I); obavezan je tužitelj da tuženoj na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 17.812,00 KM u roku od 30 dana počev od prvog narednog dana po dostavljanju prepisa presude tuženoj (stav II).

Drugostepenom presudom Višeg privrednog suda Banja Luka, broj 66 0 Ps 000031 11 Pž od 10.06.2011. godine, žalba tužene je odbijena i prvostepena presuda potvrđena (stav I). Tužena je obavezana da tužitelju na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 3.750,00 KM u roku od 30 dana od dana prijema odluke, dok je u preostalom dijelu zahtjev za naknadu troškova postupka odbijen (stav II).

Tužena revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija uvaži, pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev odbije ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje, a tužitelj obaveže na naknadu troškova postupka u iznosu od 3.510,00 KM, na ime sastava revizije.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se utvrdi da su nevažeće sporne mjenice, serije, broja, iznosa, datuma dospjeća na naplatu i banke naplate, bliže navedeno u izreci prvostepene presude i da se po navedenim mjenicama ne mogu vršiti isplate novčanih sredstava sa računa tužitelja

U bitnome se činjenično utvrđenje prvostepenog suda sastoji u sljedećem:

- da su tužitelj i tužena 12.07.2005. godine zaključili pismeni Ugovor o izdavanju garancije broj 04/II-1281-2/05 (u daljem tekstu: Ugovor o garanciji), po kome: tužena izdaje garanciju za obezbjeđenje plaćanja uvoza opreme u iznosu od 2.129.306,05 Eura, prema korisniku garancije "MCF spa. V.E. per C. 1940-47034 F." I., po ugovoru broj 0505/MG/KS, koga je korisnik garancije zaključio sa tužiteljem, s tim da garancija važi za period od 12.07.2005. godine do 12.07.2007. godine (čl. 1.); ukoliko tužena isplati iznos garancije korisniku garancije, isplaćeni iznos se smatra kreditom tužitelja koji dospijeva danom izvršene isplate (čl. 2. stav 2.); da je tužitelj za obezbjeđenje naplate obaveza po Ugovoru o garanciji prihvatio instrumente obezbjeđenja, između ostalih, i izdavanjem 42 komada sopstvenih mjenica, s tim da tužena ima ovlašćenje da po dospijeću plaćanja, u roku od 3 dana od dana pismenog poziva tužitelju, da pristupi realizaciji instrumenata obezbjeđenja (čl. 5.); da je tužitelj obavezan da tuženoj dostavi podatke o vrstama i brojevima svih svojih računa kod svih poslovnih banaka u Republici Srpskoj i da je saglasan da tužena izvrši naplatu svojih potraživanja sa svih ovih računa, bez intervencije suda ili drugog nadležnog organa (čl. 7.);
- da je tužitelj 02.08.2005. godine tuženoj predao instrumente obezbjeđenja plaćanja po Ugovoru o garanciji na način da je dostavio 42 blanko sopstvene mjenice, ovlaštenje za popunu blanko sopstvenih mjenica, izjavu o blokadi od strane korisnika garancije i 12 blanko naloga za prenos sredstava, a čije je preuzimanje tužena potvrdila pismenom izjavom; da je tužitelj 02.08.2005. godine predao tuženoj i pismeno ovlašćenje za popunu predatih 42 komada blanko mjenica serijskih brojeva od 419540601 do 419540642, upisujući mjenični iznos u visini glavnog duga i kamata, dan dospelosti i mjesto plaćanja; da je tužitelj 02.08.2005. godine dao pismenu izjavu o blokadi računa radi isplate sopstvenih mjenica po Ugovoru o garanciji, i to: na KM računima kod "R.B." na računu broj 562-001-00000725-17 i kod "H." na računu broj 552-004-00013445-78 i na deviznom računu kod "R.B." broj 54010-4101979434; da je tužitelj 13.02.2006. godine dao pismenu izjavu o blokadi računa radi isplate sopstvenih mjenica po Ugovoru o garanciji, i to: na KM računima kod "R.B." broj 562-001-00000725-17, kod "H.A.A. B." broj 552-004-00013445-78, kod "N.B.B." broj 551-054-00014564-09 i kod "C.k.b. a.d" broj 567-543-11000016-34, te na deviznom računu kod "Razvojne Banke" broj 54010-4101979434;
- da su tužitelj, kao korisnik kredita, i tužena 24.02.2006. godine zaključili pismeni Ugovor o kratkoročnom kreditu broj 04/II-154-2/3 (u daljem tekstu: Ugovor o kreditu) po

kome: tužena odobrava tužitelju kredit u iznosu od 2.000.000,00 KM koji se treba vratiti u roku od 12 mjeseci, s tim da je rok od 6 mjeseci tzv. "grejs period", a rok otplate u jednakim ratama u narednih 6 mjeseci i da prva naplata dospijeva istekom 30 dana od dana isteka "grejs perioda" (čl. 1.); da je radi obezbjeđenja vraćanja kredita tužitelj izdao instrumente obezbjeđenja, između ostalih, i sopstvene mjenice i to: 20 komada za vlasnika preduzeća i 20 komada za preduzeće, koje je tužena ovlašćena realizirati ako tužitelj ne plati dug u roku dospijeća (čl. 6.); da je tužitelj obavezan da tuženoj dostavi podatke o vrstama i brojevima svih svojih računa kod svih poslovnih banaka u Republici Srpskoj i da je saglasan da tužena izvrši naplatu svojih potraživanja sa svih ovih računa bez intervencije suda ili drugog nadležnog organa (čl. 9.);

- da je tužitelj 27.02.2006. godine tuženoj predao instrumente obezbjeđenja plaćanja po Ugovoru o kreditu na način da je dostavio 40 blanko sopstvenih mjenica, ovlaštenje za popunu blanko sopstvenih mjenica, izjavu o blokadi od strane korisnika garancije i 24 blanko naloga za prenos sredstava, a čije je preuzimanje tužena potvrdila pismenom izjavom; da je tužitelj 27.02.2006. godine predao tuženoj i pismeno ovlašćenje za popunu predatih 40 komada blanko mjenica serijskih brojeva za preduzeće od 419700949 do 419700968 i za vlasnika preduzeća broj 419700969, 419700970, 419734201 do 419734218, upisujući mjenični iznos u visini glavnog duga i kamata, dan dospjelosti i mjesto plaćanja; da je tužitelj 27.02.2006. godine dao pismenu izjavu o blokadi računa radi isplate sopstvenih mjenica po Ugovoru o kreditu, i to: na KM računima kod "R.B." na računu broj 562-001-00000725-17 i kod "H.A.A.B." na računu broj 552-004-00013445-78, kod "N.B.B." broj 551-054-00014564-09 i kod "C.k.b. a.d" broj 567-543-11000016-34, te na deviznom računu kod "R.B." broj 54010-4101979434;

- da je Osnovni sud u Sokocu rješenjem, broj 089-0-Ps-07-000 148 od 24.09.2007. godine odredio mjeru obezbjeđenja protiv tužene za privremenu suspenziju od isplate spornih mjenica; da je tužena, nakon donošenja ovog rješenja, uputila zahtjev da K.b. a.d. B.L., B.i.b. a.d. B.L. i "V.b." d.d. S. izvrše povrat dostavljenih mjenica kojima ih je uputila radi isplate protivno ovlašćenju izdavaoca mjenice, što je i učinjeno.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 1., čl. 3. i čl. 18. stav 2. Zakona o mjenici ("Službeni glasnik RS", broj 32/01-u daljem tekstu: ZOM), u vezi sa članom 256. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), prvostepeni sud odlučuje kao u izreci presude.

Po shvatanju prvostepenog suda, tužitelj je izdavanjem ovlašćenja za popunu blanko mjenica ograničio tuženu u pogledu izbora banke kod koje je mjenica plativa, pa tužena nije mogla mjenicu proslijediti radi naplate banci koja nije određena u posebnom pismenom ovlašćenju tužitelja Kako je tužena popunila mjenicu suprotno sporazumu stranka, tj. izričitom ovlašćenju tužitelja (izdavaoca mjenice), prvostepeni sud usvaja

tužbeni zahtjev i utvrđuje da su sporne mjenice nevažeće i da se po njima ne mogu vršiti isplate sa računa tužitelja.

Odlučujući o žalbi tužene, drugostepeni sud u cijelosti prihvaća činjenična utvrđenja i pravne zaključke iz prvostepene odluke. Naime, sud cijeni da su prigovori tužitelja apsolutnog karaktera, da se odnose na samu valjanost, odnosno punovažnost mjenice, te se mogu uspješno isticati protiv povjerioca mjeničnog prava u smislu odredbe člana 256. ZOO, u vezi sa članom 18. stav 2. ZOM.

Drugostepena odluka je pravilna i revizioni navodi je ne dovode u sumnju.

Blanko mjenica je mjenica koja u trenutku izdavanja ne sadrži sve obavezne - bitne sastojke, a postaje mjenicom tek kada ovlaštena osoba ispuni mjenični sadržaj. Povjerenje, savjesnost i poštenje su esencijalne pretpostavke na kojima se zasniva izdavanje i funkcionisanje blanko mjenice. Valjano izdavanje blanko mjenice pretpostavlja davanje ovlaštenja primaocu mjenice od njenog izdavaoca da obavezne sastojke može naknadno upisati. Dakle, prilikom njenog izdavanja, bitno je postojanje namjere izdavaoca da obavezne sastojke naknadno popuni remitent u skladu sa ovlaštenjima koje mu u on u tom trenutku daje.

Revizija posebno insistira da je savjesnost imaoca mjenice od značaja samo u odnosu na momenat sticanja mjenice, a ne u odnosu na momenat popunjavanja mjenice nedostajućim elementima, te da je tužena bila savjesna kada je sticala mjenicu i da ta savjesnost nije dovedena u sumnju. Stoga, po stavu revizije, tužitelj kao izdavalac mjenice, ne može tuženoj uspješno stavljati prigovore koji se tiču nepravilnog popunjavanja blanko mjenica, jer tužena nije zlonamjerno stekla mjenicu niti je postupala s krajnjom nepažnjom. Stoga se revizijom i potencira da je odluka suda suprotna odredbi člana 18. stav 2. ZOM.

Po ocjeni revizionog suda ovaj prigovor nije osnovan.

Odredbom člana 18. stav 2. ZOM je propisano da, ako je mjenica, koja je u vrijeme izdavanja bila nepotpuna, naknadno ispunjena protivno postojećem sporazumu "povreda ovog sporazuma ne može se prigovoriti imaocu mjenice, osim ako ju je stekao zlonamjerno, ili ako je pri sticanju mjenice postupio s krajnjom nepažnjom". Ovdje zakonodavac upotrebljava izraz "imalac mjenice", a ne povjerilac (remitent), jer se mjenica, ako to pravo nije ograničeno, može domicilirati više puta tako da se u momentu njene dospelosti, kao imalac, pojavi lice koje nije ni u kakvom odnosu sa izdavaocem mjenice. Ovo stoga jer je mjenica bezuslovni i apstraktni pravni posao koji je nezavisan od osnovnog posla kojem služi.

Domiciliranje blanko mjenice mjenični povjerilac može učiniti samo uz posebno ovlašćenje.

U slučaju kada je prvi imalac mjenice (remitent - povjerilac) indosirao blanko mjenicu novom povjeriocu, onda je mjenični dužnik dužan isplatiti iznos koji je upisan u samoj mjenici tom imaocu mjenice, sve i kada se radi o nepravilno ispunjenoj mjenici.

Prema tome, ako je imalac mjenice naknadno ispunio mjenicu protivno postojećem sporazumu i indosirao mjenicu na novog povjerioca (inodosataru), povreda ovog sporazuma ne može se prigovoriti novom imaoocu mjenice, osim ako ju je stekao zlonamjerno ili ako je pri sticanju mjenice postupio s krajnjom nepažnjom. Dakle, izdavalac mjenice, u pravilu, ne može osnovano prigovarati novom povjericu blanko mjenice (idosataru) da je mjenica popunjena suprotno izričitoj mjeničnoj izjavi, osim pod zakonom određenim uslovima.

Savjesnost sticaoca blanko mjenice, po odredbi člana 18. stav 2. ZOM, ocjenjuje se samo u odnosu na novog sticaoca, tj, kada je došlo do njenog indosiranja od strane ranijeg imaooca. Za tuženu, kao imaooca mjenice u svojstvu remitenta, tužitelj, kao izdavalac mjenice, treba dokazati da je mjenicu ispunila suprotno mjeničnoj izjavi, a njen subjektivni odnos nije od značaja. Prema tome, u konkretnom slučaju nisu od značaja revizioni prigovori da sudovi nisu utvrdili da je tužena, prilikom popune blanko mjenica bila zlonamjerna ili da je postupala sa krajnjom nepažnjom.

U konkretnom slučaju nije ni došlo do indosiranja mjenice, već do popunjavanja mjenice od strane tužene (povjerioca - remitenta), suprotno mjeničnoj izjavi.

Tužitelj može podnijeti tužbu zbog povrede sporazuma o ispunjenju mjenice jer uvijek ima pravo prigovora remitentu da mjenica nije pravilno ispunjena, odnosno da je ispunjena protivno postojećem sporazumu o izdavanju mjenice.

Tužitelj je, kao instrumente obezbjeđenja ispunjenja svojih obaveza iz Ugovora o garanciji i Ugovora o kreditu, izdao tuženoj 82 blanko sopstvene mjenice. Prema izričitom ovlašćenju tužitelja kao izdavaoca mjenice (mjenična izjava), tužena je ovlašćena da preuzete blanko mjenice, na dan dospelosti, popuni upisujući mjenični iznos u visini dospelog glavnog duga sa kamatama, dan dospelosti i mjesto plaćanja, odnosno da unese banku koja će izvršiti isplatu mjenice.

Tužitelj je tuženoj predao i "Izjavu o blokadi računa" čime ju je ovlastio da u blanko mjenici kao banku plaćanja može označiti samo banke iz ove izjave. Banka plaćanja, kod sopstvene mjenice, nije ni dužnik ni povjerilac, već posrednik između imaooca mjenice i lica koje plaća mjenicu i vrši ulogu posrednika stranaka, pa mjenični povjerilac domiciliranje blanko mjenice može činiti samo uz posebno ovlašćenje i ne protivno tom ovlašćenju. Kao banka plaćanja u ovlašćenju tužitelja označena je "R.B.", "H.A.A. B.", "N.B.B." i "C.K.B."

Tužena je, kao remitent, sporne mjenice na isplatu dostavila na adresu K.b. a.d. B.L. "B.I.B. a.d. B.L. i "V.b." d.d. S. Banke kojima je tužena dostavila mjenicu radi naplate nisu banke iz tužiteljevog ovlašćenja, što je tuženoj bilo poznato jer je primila ovlašćenje tužitelja za popunu blanko mjenice, a kao finansijska organizacija koja se u radu svakodnevno koristi mjenicama kao instrumentom plaćanja i obezbjeđenja, zna da je dužna mjenicu popuniti saglasno sporazumu sa izdavaocem.

Načelo pismenosti (formalnosti) mjenice ukazuje da mjenica spada u red strogo formalnih pravnih poslova, pa se izdavanje mjenice i preduzimanje mjeničnih radnji uvijek vrši pismeno, a sama mjenica mora sadržavati zakonom određene elemente.

Teret dokazivanja da je ispunjenje mjenice izvršeno protivno izričito datom ovlašćenju nalazi se na tužitelju (dužniku - izdavaocu mjenice). Nižestepeni sudovi su pravilnom ocjenom izvedenih dokaza zaključili da je tužena, suprotno izričitom ovlašćenju, popunila nedostajuće elemente blanko mjenica iz tužbenog zahtjeva tako što je kao banku plaćanja označila banku koja nije navedena u ovlašćenju. Time je i pravilno suđeno kada je usvojen tužbeni zahtjev i utvrđeno da navedene mjenice nisu važeće i nisu plative.

Kod takvog stanja stvari, ovaj sud nalazi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, niti ima nedostataka u donošenju pobijane odluke na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti. Zato je reviziju tužene valjalo odbiti kao neosnovanu temeljem člana 248. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09).

Predsjednik vijeća:
Staka Gojković

Za tačnost otpavka ovjerava
rukovodilac sudske pisarne
Amila Podrašćić